

บัตรความรู้ เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของภูมิภาคของโลก

พัฒนาการทวีปอเมริกาใต้

ทวีปอเมริกาใต้เป็นดินแดนส่วนใหญ่ของดินแดนที่เรียกว่า ลาตินอเมริกา ประกอบด้วย 19 ประเทศ มีอาณาเขตตั้งแต่ตอนเหนือของประเทศเม็กซิโกจนถึงตอนใต้สุดของทวีปอเมริกาใต้ ประเทศส่วนใหญ่เคยเป็นอาณานิคมของสเปน จากสภาพภูมิประเทศที่เป็นแนวภูเขายาวเหยียด ที่ราบสูงทะเลทรายและป่าดงดิบ ทำให้ใช้ประโยชน์จากที่ดินไม่สะดวก การขาดแคลนเงินทุนทำให้ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอก จึงเปิดโอกาสให้มหาอำนาจเข้าไปมีอิทธิพลและแสวงหาผลประโยชน์ขณะเดียวกันการเมืองที่เปลี่ยนแปลงอยู่เนืองๆ ก็ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน

1. ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์

ทวีปอเมริกาใต้เป็นทวีปที่ใหญ่เป็นอันดับ 4 ของโลก พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตซีกโลกใต้โดยพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 17.8 ล้านตารางกิโลเมตร สำหรับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศได้รับอิทธิพลจาก 2 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1.1 เทือกเขาแอนดีส ทอดตัวยาวจากเหนือจรดใต้ขนานไปกับชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ราวกับกระดูกสันหลังของทวีป มีระยะทางประมาณ 7,650 กิโลเมตร ประกอบด้วยภูเขาไฟหลายลูก จึงทำให้มีการทำเกษตรกรรมในที่สูงสุดซึ่งใช้ประโยชน์จากดินภูเขาไฟ บรรดาอาณาจักรของชาวพื้นเมืองก่อนถูกชาติตะวันตกกรูกรานจึงก่อตั้งในเขตเทือกเขานี้รวมทั้งจักรวรรดิอินคา (Incas) หลังสเปนเข้ายึดครองแล้วก็พบอีกว่าเป็นเขตที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุ จึงสร้างความมั่งคั่งอย่างมหาศาล

1.2 แม่น้ำแอมะซอน เป็นแม่น้ำสายยาวอันดับ 2 ของโลกรองจากแม่น้ำไนล์อยู่ใต้เส้นศูนย์สูตรเล็กน้อย มีต้นน้ำเริ่มจากเขตหิมะละลายในเทือกเขาแอนดีสบริเวณประเทศเปรู จากนั้นสาขาต่างๆ ไหลมาบรรจบกัน โดยไหลจากเขตที่สูงฝั่งตะวันตกสู่ที่ราบฝั่งตะวันออกระยะทางประมาณ 6,275 กิโลเมตร ผ่านบริเวณป่าดงดิบเป็นส่วนใหญ่ เขตป่าฝนของแม่น้ำแอมะซอนนี้นับเป็นเขตป่าฝนที่กว้างใหญ่ที่สุดของโลกด้วย จึงเรียกว่าเป็นเขตปอดของโลก

2. พัฒนาการและการสร้างสรรค์ด้านต่างๆ

สำหรับพัฒนาการและการสร้างสรรค์ด้านต่างๆ ของทวีปอเมริกาใต้สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 พัฒนาการด้านการเมืองการปกครอง ประเทศในอเมริกาใต้ส่วนใหญ่ได้เอกราชในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่สาธารณรัฐใหม่ต่างๆ ไม่มีประสิทธิภาพการบริหารระดับประเทศ ทำให้นายทหารที่เรียกว่า พวกกอดิลโย(caudillos) สามารถยึดอำนาจการปกครองหรืออยู่เบื้องหลังคอยชี้นำรัฐบาลระบบเผด็จการหรืออำนาจนิยมเข้าครอบงำในหลายประเทศ รวมทั้งบราซิลและอาร์เจนตินา

ประเทศต่างๆ ถึงแม้มีการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ประธานาธิบดีที่ขึ้นสู่ตำแหน่งด้วยการเลือกตั้ง ค่อยๆ กลายเป็นผู้ใช้อำนาจเด็ดขาดในการบริหาร สามารถยับยั้งการประชุมของรัฐบาล ขัดขวางการบังคับใช้กฎหมาย หรือประกาศภาวะฉุกเฉินซึ่งเป็นการเปิดทางให้ใช้อำนาจได้อย่างถูกต้อง บางแห่งสถาบันกองทัพมีอำนาจและมีคณะผู้นำทหารหรือฮุนตา (junta) ปกครอง แต่

ยางแห่งคณะทหารเลือกที่จะเชิดชูบุคคลขึ้นเป็นประธานาธิบดีหุ่น ดังนั้น หลังได้รับเอกราชแล้วมีเพียงชิลีและอุรุกวัยที่สามารถหนีไปสู่ระบอบประชาธิปไตยโดยหลังกลุ่มทหารหมดอำนาจ อย่างไรก็ตาม ปัญหาเศรษฐกิจของชิลีทำให้ทหารอาศัยเป็นข้ออ้างก่อรัฐประหารอีกใน ค.ศ. 1973 โดยนายพลออกุสโต ปิโนเชต์ (Augusto Pinochet)

2.2 พัฒนาการด้านเศรษฐกิจ ดินแดนอเมริกาใต้จัดว่าเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแร่ธาตุและทรัพยากรธรรมชาติ พลเมืองร้อยละ 20 ของทวีปทำงานในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ บางประเทศผลิตแร่เพื่อการส่งออกอย่างจริงจัง เช่น โบลิเวียมีรายได้เข้าประเทศร้อยละ 90 จากการส่งออกดีบุก ชูรินามีรายได้ร้อยละ 80 จากการขุดแร่อะลูมิเนียม ชิลีมีรายได้ครึ่งหนึ่งมาจากการส่งออกทองแดง เวเนซุเอลามีน้ำมัน เป็นต้น ปัจจุบันต่างมีความพยายามที่จะไม่ผูกติดเศรษฐกิจกับทรัพยากรประเภทใดประเภทหนึ่ง

โดยภาพรวม เศรษฐกิจของทวีปยังคงมาจากผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก เช่น เอกวาดอร์ผลิตกล้วยหอม โคลอมเบียและบราซิลผลิตกาแฟ บางแห่งก็มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เช่น การผลิตน้ำผลไม้ เนยแข็ง เป็นต้น นอกจากนี้ ทวีปอเมริกาใต้ยังส่งออกเนื้อสัตว์และขนสัตว์ โดยที่อาร์เจนตินาเป็นประเทศสำคัญที่ส่งออกเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากหนังสัตว์

การพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของอเมริกาใต้เริ่มขึ้นในเวลาใกล้เคียงกับการได้รับเอกราช กล่าวคือ ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นช่วงของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป และสหรัฐอเมริกา ความต้องการวัตถุดิบจากอเมริกาใต้จึงอยู่ในระดับสูงแต่สาธารณรัฐแต่ละแห่งมักจะมุ่งผลิตสินค้าหลักเพียง 1-2 ประเภทเท่านั้น เช่น ชิลีผลิตทองแดง โบลิเวียผลิตดีบุก อาร์เจนตินาและอุรุกวัยส่งออกเนื้อสัตว์และข้าวสาลี บราซิลและโคลอมเบียผลิตกาแฟ

2.3 พัฒนาการด้านสังคมและศิลปวัฒนธรรม ประชากรในอเมริกาใต้ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ดังนี้

2.3.1 พวกอินเดียนเป็นชนพื้นเมืองของอเมริกา ปัจจุบันยังมีจำนวนมาก โดยอาศัยอยู่ในเปรูและโบลิเวีย

2.3.2 พวกที่สืบเชื้อสายจากชาวยุโรป เขตที่อยู่สำคัญ คือ อาร์เจนตินาและอุรุกวัยซึ่งมีพลเมืองเชื้อสายอิตาลี สเปน ฝรั่งเศส อังกฤษ และเยอรมันอาศัยอยู่

2.3.3 พวกที่สืบเชื้อสายจากพวกทาสที่นำเข้ามาจากทวีปแอฟริกา ได้แก่ พวกเชื้อชาติผสมระหว่างชาวอินเดียนกับชาวยุโรป ที่เรียกว่า เมสติโซ (mestizo) จำนวนมากอยู่ในปารากวัย เวเนซุเอลา ชิลี และเอกวาดอร์ พวกเชื้อชาติผสมระหว่างเผ่าพันธุ์แอฟริกันกับยุโรปเรียกว่ามุลลาโต (mulatto) และยังมีพวกผสมระหว่างแอฟริกันกับอินเดียนอีกด้วย

สังคมของอเมริกาใต้จึงเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ข้างต้น ด้านการนับถือศาสนา พลเมืองส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกตามสเปนและโปรตุเกส ในประเทศกายอานาซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษจนกระทั่ง ค.ศ. 1966 มีผู้นับถือนิกายโปรเตสแตนต์จำนวนไม่น้อย สำหรับประเทศชูรินาเมซึ่งเป็นอาณานิคมของเนเธอร์แลนด์จนกระทั่ง ค.ศ. 1975 ประชากรประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศสืบเชื้อสายมาจากชาวอินเดียน ทำให้มีคนจำนวนมากนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และยังมีพวกที่มีความเชื่อแบบชาวแอฟริกันดั้งเดิมอีกด้วย

3. อิทธิพลของทวีปอเมริกาใต้ต่อสังคมโลก

ทวีปอเมริกาใต้เป็นดินแดนแห่งอารยธรรมเก่าแก่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกจนเป็นแหล่งรายได้สำคัญของหลายประเทศ บางประเทศอย่างเวเนซุเอลาก็เป็นประเทศผลิตน้ำมันรายใหญ่และเป็นสมาชิกกลุ่มโอเปก (Organization of Petroleum Exporting Countries : OPEC) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาน้ำมันในตลาดโลก ประเทศบราซิลนอกจากจะมีเมืองรีโอดีจาเนโร (Rio de Janeiro) ที่มีสีสันทางวัฒนธรรมผสมแล้ว ยังมีป่าแอมะซอนอันกว้างใหญ่ไพศาล

อย่างไรก็ดี ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ประเทศในอเมริกาใต้ประสบกับปัญหาการขาดดุลงบประมาณอันเนื่องมาจากการบริหารการคลังที่ไม่รัดกุม การเป็นหนี้เงินกู้ต่างประเทศจำนวนมาก ขณะที่แหล่งรายได้ต่างๆ ก็ต้องได้รับการจัดการดูแลมากขึ้น รวมทั้งป่าแอมะซอนที่ให้ความชุ่มชื้นก็ถูกแผ้วถางทำลายลงเรื่อยๆ ทุกปีเพราะการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจจนอาจกระทบต่อระบบนิเวศของโลกในไม่ช้า

รัฐบาลของประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาใต้ ได้แสดงความพยายามที่จะร่วมมือกันในการสร้างความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองมาตั้งแต่ ค.ศ. 2004 และได้เริ่มกระบวนการรวมสหภาพศุลกากร 2 แห่ง คือ ประชาคมแอนเดียน (Andean Community) และเมอร์โคซูร์ (Mercosur) จนมีการก่อตั้งสหภาพแห่งประชาชาติอเมริกาใต้ (Union of South American Nations : UNASUR) เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2011 โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เอกวาดอร์ (Ecuador) การรวมตัวนี้ได้ใช้แนวทางของสหภาพยุโรปเป็นแม่แบบ คาดว่าจะสมบูรณ์ใน ค.ศ. 2019 ซึ่งจะทำให้อเมริกาใต้เป็นกลุ่มการค้าเสรีใหญ่อันดับ 3 ของโลก